

A juh és a legelő korszerű kapcsolata

Mucsi Imre

Magyarországon az ország területének 12 %-a, 1.2 millió ha terület tartozik a gyepek művelési ágba. A gyepek domináló részét legelőként, kisebb hányadát kaszálóként és legelőként vegyesen hasznosítják. A magyarországi gyepek csaknem 70 %-a alacsony produktívitású és csak 5 %-a jó termőképességű (Márkus, 1993).

A juhászat fejlesztése napjainkban igen jó export lehetőségeket kínál, ugyanis az EK országokban a jelenleginél sokkal több termék is értékesíthető (élőállat, hús és tejtermék). A fejlesztés érdekében az eddig kihasználatlan vagy extenzív kezelésű juhilegelők nagyrésze intenzív használatba vonható. Az intenzív legelőgazdálkodás alkalmazásával természetes gyepterületeink hozama 5-10-szeresére növelhető. A szikes talajú ősgyepek juh tartó képessége a technológia bevezetésével megháromszorozható (Csontos-Nagy, 1982).

A juh valóságos szokásai nagymértékben eltérnek az ember által kialakított tartási rendtől. Az eltérések elsősorban a legeltetés és az itatás gyakorisága, időpontja, valamint az állatok épületben és legelőn való tartózkodásának rendje tekintetében tapasztalhatók. *A juh önállóan naponta 4-6 alkalommal legel és ugyanannyiszor iszik.* A jelenlegi legeltetési rend, a napi kétszeri legeltetés és itatás a pásztor igényéhez igazodva alakult ki.

A juh és a legelő korszerű kapcsolatában nincs ki- és behajtás, tereigetés, kutyával való őrzés, az állatok a nap bármely szakában szabadon mozoghatnak a szállás/árnyékos terület és a legelőszakasz között.

A technológia alkalmazásakor csak a következő művelethez szükséges emberi közreműködés: a legelő folyamatos öntözéséhez, (műtrágyázáshoz, a villanykarám működésének és az ivóvízellátás folyamatosságának ellenőrzéséhez, a berendezések karbantartásához, az állategészségügyi ellátáshoz, mesterséges termékenyítéshez, elletéshez és abrakoláshoz. A pásztor mindennapi munkaideje nem kötődik a legeltetéshez, feladata az állatok és a technikai berendezések ellenőrzése, felügyelete, karbantartása.

A fentiek figyelembevételével alakítottuk ki Hódmezővásárhelyen az új-zélandi típusú juh mintafarmot. A farm összterülete 42 ha. E területen 1-2 ha nagyságban összesen 27 legelőterületet hoztunk léptre. A legelőterületek külső széléi 5 drótszálal, belső oldalai 4 drótszálal határoló kerítéssel záródnak. Az áramszolgáltatás 220 V hálózatról működik, a kerítésben 5000 V a feszültség, de földeléses érzékelés alapján 7200 V-ra emelkedik minimális áramerősség mellett. Minden legelőterület ellátott vízhálózattal és itatócsonkkal. A terület kiegészítőjeként 1 db szociális épület, 1 db vasvázal szín nyíróházzal, valamint 1-1 juh és szarvasharna válogató karámrendszer szerepel (Juhtartási technológia 1992).

1 ha legelőterület 12-16 állat (anya és szaporulat) takarmányszükségletét képes biztosítani úgy, hogy naponta az anyajuhra átlagban 1.5 kg, a növendék állatokra 0.6-0.7 kg szárazanyagtartalmú fűmennyiséget számolunk. A legelőterület szárazanyag hozama természetesen több, különösen a tavaszi hónapokban. A tavaszi többlet fűtermést betakarítva széna vagy szenázsként tárolhatjuk. Néhány téli hónap kivételével a legelő képes kielégíteni az állatok fehérje, energia, ásványianyag és vitaminszükségletét. A téli hónapokban széna vagy szenázal etetésével a hiányt mérsékelhetjük.

A legeltetett fűmagasság 12-18 cm-nél ne legyen nagyobb, s a fű szárazanyagtartalmát 7-10 naponként határozzuk meg. A szárazanyagtartalom meghatározásához 1 m² területről ollóval olyan mélységben nyújuk meg a fűvet, mint a juh legelése során. A fűminta szárazanyagtartalmát laboratóriumban határozzuk meg, majd az eredmény alapján számítógépes program modellezi a terület hozamának alakulását. A juh létszám ezután határozható meg a napi adagolásra kerülő terület. A naponta adagolásra kerülő terület a számítás utáni első nap általában nagyobb, mint a későbbi pl. 7-10 napon. A napi terület adagolás mobil szakaszoló berendezéssel történik. A legelőterület módosítását mindig napkelte - világosodás előtt kell elvégezni, amikor a mobil szakaszolót annyival állítjuk előre, amennyit a fű szárazanyagtartalma alapján napi adagként kiszámoltunk. Az állomány mindennap új helyen kezd meg a legelést, majd az előző napi legelt területet hasonló szakaszoló berendezéssel zárjuk az állomány mögött.

A fű újranövekedésére sok tényező hat, így a legeltetés gyakorisága, erőssége, a trágya és vizelet, öntöző víz / eső jelenléte stb. A legelőfű növekedésének háromfő

fázisa van: 1. fázisban a legeltetés után az újránövekedés lassan indul be. A 2. fázisban a növekedés felgyorsul amint a levelekben a fotoszintézis maximumát éri el. A 3. fázisban a legelő fűvének növekedése csökken, ami a levél növekedése okozta árnyékoltság miatt alakul ki. A legjobb kihasználás érdekében a legelőt a 2. fázisban kell tartani. Ennek legjobb módszere a rotációs legeltetés. A 12-18 cm-es fűre hajtjuk az állatokat, majd 3-5 cm-nyire legeltetjük. A legeltetés intenzitásán az évszaktól és az állatok takarmány felvételétől függően változtatni kell. Tavasszal és nyáron a laza (felületes) legeltetés szükséges, ősszel és télen a legeltetés intenzitása fokozott, ún. "feltakarító legeltetés. Az intenzív legeltetésnek számos előnye van: növeli a legelő sűrűségét, a legelő kihasználtságát, segít megoldani az őszi legelőfelesleget, ideális időben szabályozza az állatok takarmányfelvételét. A rotáció nagyságát az alábbiak figyelembevételével kell megállapítani: az évszak, a legeltetés szigorúsága, talajnedvesség és hőmérsékleti körülmények. Az intenzív legeltetést száraz körülmények között el kell kerülni. A legeltetési rendben a rotáció hossza télen 100-120 nap, tavasszal 60-25 nap, nyáron 30 nap, ősszel 40 nap. A fennmaradó területen a növő fű biztosítja a kiegészítő takarmányozáshoz szükséges szénát és szilázst.

A legelőterületen 12 ha lucerna és 30 ha fűves rész található. A fűkeverék réti-, nádképi-, vöröscsenkesz, csomós ebir, réti komócsin, réti perje, magyar rozsnok, szarvaskerep és fehér here összetételű.

Az anyajutók élőtömege a különböző termelési periódusban 52-62 kg legyen, nettó szaporulati arány 120 %-ot érje el. A hárányok 120 napos korra a 18-22 kg testtömegűek legyenek.

A vemhesítés, elletés, nyírás, fűrésztés, parazita- és fertőzőbetegség ellenes stb. kezelés külön technológia szerint történik.

A juh és a legelő korszerű kapcsolata bizonyítja, hogy az év minden szezójában elegendő mennyiségű és minőségű fűvet (szénát és szenázst) tudunk biztosítani állatainknak, amelyek mindezt eredményes vemhesüléssel, ikerelléssel, jó nettó hárányszaporulattal és gyapjúhozammal honorálják.

Összefoglalás

A legelőterületek intenzitásának, kihasználásának növelése érdekében a hagyományt módosítani szükséges. Mindez legelőgazdálkodási és juhtartási változások bevezetését jelenti.

Az elektromos kerítéssel védett területeken a fű szárazanyagtartalma határozza meg a napi adagolt legelőterület nagyságát. A többlet fűtermés széna ill. szenázs formában értékesül. Az újralegetetés meghatározott rotációs rendszerben történik. A természetes tartásmódot, optimális takarmányozást az állatok eredményes vemhesüléssel, ikereléssel, jó nettó bányaszaporulattal és gyapjúhozammal honorálják.

Irodalom

- Csontos I. - Nagy B.K. 1982. A juh iparszerű legelőntartásának üzemi eredményei. Agrártermelésünk 2000-ben. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, p: 269-280
- Juhtartási technológia 1992. DATE Állattenyésztési Főiskolai Kar Hódmezővásárhely.
- Márkus T.: 1993. Extenzív mezőgazdaság és természetvédelmi jelentősége Magyarországon. WWF-füzetek 6. p:7.

Szerző: Dr. Mucsi Imre
főiskolai tanár, DATE Hódmezővásárhely